

štva, politike in tudi večinsko kmečkega prebivalstva. Ljudje do zadnjega niso vedeli, ali bodo lahko še naprej živeli na svoji zemlji ali pa se ji bodo morali odreči in se preseliti čez novo mejo, ki so jo risali na pariški mirovni konferenci.

Tako so na primer iz različnih vidikov zanimivi Odlomki iz vojne kronike Karla Freybergerja november 1918–december 1920, izbrani iz sicer kar 12.000 rokopisnih strani obsegajočega in še šest let daljše časovno obdobje pokrivajočega izvirnika. Vanj je kronist, ravnatelj meščanske šole v mestu Radkersburg, beležil svoje osebno doživljanje burnih časov, izbor pa je transkribirala in komentirala Marie Theres Zangger.

Metka Fujs iz Pomurskega muzeja po drugi strani dogajanje vzdolž Mure dopolnjuje z natančnim orisom prav tako obratov in naključij polnih dogodkov, ki so naposled, potem ko je

bilo že vse videti izgubljeno, pripeljali do priključitve Prekmurja Kraljevini SHS. Ne da bi bilo, kot opozarja, pri tem tudi določeno, ali slovenski ali hrvaški teritorialni enoti. Mirovni proces je tako pustil strnjena naselja s slovenskim, madžarskim in nemškim prebivalstvom na obeh straneh meje v Prekmurju. To je v naslednjih letih, na koncu povzema avtorica, »povzročalo nemalo nasprotij in nezadovoljstva, tudi zato, ker je nova država s prenekaterim političnim in gospodarskim ukrepom kazala, kako slabo razume kulturne, narodne in verske posebnosti tega prostora« (str. 301).

Bolj kot veliko politiko je »malega« človeka čutiti tudi v pisanju časopisa Murska straža, Glasila obmejnih Slovencev, ki je poleti 1919 izhajal v zasedenem Radkersburgu, do leta 1924 pa na slovenskem ozemlju. Ivan Rihtarič ga predstavlja kot list, ki je poročal o poteku pariške konference, pisal o te-

žavah s preskrbo, omejitvah gibanja in drugih tegobah civilnega prebivalstva, organiziral kulturne prireditve in se zavzemal za prevlado slovenstva na levem bregu Mure.

Za sklep še misel: avtorice in avtorji z obeh strani Mure sicer obravnavajo iste, tudi krvave dogodke – slovensko zavzetje Radkersburga in okolice, spodleteli napad nemškoavstrijskih brambovcov in naposled na pariški mirovni konferenci določeno razmejitev – vendar so v njihovih ocenah in analizah le manjše, nebistvene razlike. Kar so sto let pozneje tudi složno objavili. Medtem ko bo do objave že sprejetih skupnih ugotovitev italijansko-slovenske strokovne komisije o fojbah, ezulih in drugih v medčloveških in meddržavnih odnosih vedno znova zlorabljanih temah tudi na italijanski strani moralo miniti še veliko več časa.

Slovenec po izbiri. Dokumentarni film, 50 min, 2019.

RTV Slovenija / TV Dokumentarni program. Režija: Aleš Verbič. Scenarij: Tina Palaić

»Ne moreš se imeti za Dolenjca, če nimaš vinograda« je le eno izmed glavnih, mogoče celo glavno sporoči-

lo dokumentarnega filma, ki je nastal v režiji Aleša Verbiča. Pod scenarij se je podpisala antropologinja Tina Palaić, pri nastanku pa je sodelovala tudi Bojana Rogelj Škafar iz Slovenskega etnografskega muzeja. Ideja za film se je porodila ob razstavi *Afrika in Slovenija: Preplet ljudi in predmetov*, ki jo leta 2017 v sklopu projekta SWICH – Sharing a World of Inclusion, Creativity and Heritage pripravil Slovenski etnografski muzej.

Dokumentarec Slovenec po izbiri prikazuje zgodbe osmih posameznikov iz Iraka, Indije, Alžirije, Čila, Gane, Ugande, Nepala in Zimbabveja, ki so se večinoma v svojih dvajsetih letih

odločili, da svojo življenjsko pot zarišejo nekoliko drugače in se preselijo v Slovenijo. Simon Tecco, Aswin Kumar Shrestha, Arkan Al Nawas, Richard Sendi, Max Zimani, Robert Yebuah, Hamed Mazouzi in Koki Veber v pripovedih predstavljajo svoja življenja od prihoda v Slovenijo, takrat še Jugoslavijo, do danes. Večina se jih je preselila z namenom študija, Simon Tecco je prišel kot politični begunec in je iz Čila zbežal pred političnim udarom, Koki Veber pa je v Slovenijo prišla z možem, ki je že pred njuno poroko študiral v Ljubljani. Njihove prihode je omogočil tedanji politični kontekst, še zlasti vloga Jugoslavije v

* Žan Premrov, študent 2. letnika, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo; zan.premrov@gmail.com.

gibanju neuvrščeni, ki je bilo v 60. letih prejšnjega stoletja osnovano kot protiutež blokovski delitvi sveta. Povezalo je predvsem države s kolonialno preteklostjo z azijskega, afriškega in južnoameriškega kontinenta. Pri njegovem razvoju je imela pomembno vlogo tudi Jugoslavija, ki je s članicami gibanja vzpostavila številne izmenjave v gospodarstvu, kulturi in izobraževanju. Iz neuvrščeni držav so v Slovenijo kot eno od jugoslovanskih republik prišli številni študenti, med njimi tudi vsi pripovedovalci. Pomembno vlogo je za študente iz afriških držav, ki so študirali v Sloveniji, takrat odigrala Zveza afriških študentov. Študenti v Rožni dolini so se organizirali v zvezo, v sklopu katere so svoje države predstavljali domačim študentom in obratno. Združenje se je zavzemalo tudi za študentsko politiko, borili so se predvsem za štipendije za vse tuje študente in organizirali učenje slovenskega jezika. Društvo je odigralo pomembno vlogo tudi pri integriranju tujih študentov v slovensko družbo. Poleg Zveze afriških študentov je pomembno vlogo pri povezovanju vseh tujih študentov v Sloveniji imel tudi Klub mednarodnega prijateljstva. Posebno mesto v dokumentarnem filmu ima tudi oddelek Slovenskega etnografskega muzeja, Muzej neevropskih kultur, ki je imel svoje prostore v dvorcu Goričane pri Medvodah. Leta 1964 odprti muzej je omogočal prikaz stikov in sodelovanja med članicami gibanja na kulturni ravni. V muzeju je bilo več razstav iz drugih držav sveta, z njimi pa je Jugoslavija utrjevala koncept združevalne politike. Po končanem študiju so vsi omenjeni pripovedovalci šli svojo pot. Arkan Al Nawas je doštudiral arhitekturo in je krajinski arhitekt, ki svoj prosti čas preživlja v slikarskem ateljeju. Ustanovil je tudi svoje podjetje, ki se je ukvarjalo z urejanjem vrtov in s pro-

dajo okrasnih rastlin. Aswin Kumar Shrestha je častni generalni konzul Nepala in svoj čas posveča odnosu med Nepalom in Slovenijo. Poleg drugih področij, ki jih pokriva konzulat, sodeluje pri organizaciji slovenskih alpinističnih odprav v Nepal. Max Zimani je doštudiral računalništvo in po več letih dela v nevladnem sektorju ustanovil Zavod za globalno učenje in razvoj projektov. Eden od projektov tega zavoda je tudi restavracija Skuhna, ki tujcem ne odpira le možnosti zaposlitve, ampak v njej lahko pokažejo tudi svoja znanja in spretnosti. Koki Veber je iz Indije prišla v Slovenijo s predstavo, da bo gospodinja, a je tukaj spoznala družbo, v kateri vsi delajo, zato se je odločila, da odpre trgovino z izdelki iz Indije. Še danes uvaža izdelke iz različnih azijskih držav in je uspešna podjetnica. Simon Tecco je postal novinar in danes piše za Dnevnik, bil pa je tudi dopisnik španskega časopisa ABC. Je sociolog in izvedenec za državljanske vojne in politične odnose v Južni Ameriki. Hamed Mazouzi, ki je danes že upokojenec, je končal študij arhitekture in se zaposlil kot urbanist. Študij arhitekture je končal tudi Richard Sindi. Zaposlil se je na Urbanističnem inštitutu republike Slovenije in upa, da s svojim delom prispeva k izboljševanju stanovanjske politike v državi. Robert Yebuah se je po končanem študiju metalurgije v skladu s pogodbo o študiju v tujini vrnil v Gano, kjer naj bi ostal vsaj pet let in z delom v državnih podjetjih povrnil državni vložek vanj. Tam ni zdržal, saj so državo začeli pretresati politični nemiri in korupcija. Ker svoje družine ni hotel izpostavljati takemu življenju, se je vrnil v Slovenijo in zdaj kot upokojenec uživa v svojem malem vinogradu na Dolenjskem. Sklepni del dokumentarca je namenjen razpravi o njihovi intergraciji in asimilaciji v družbo, o čemer ima vsak med

njimi svoje mnenje. Simon Tecco se sprašuje, ali celovito integracijo tujcev onemogoča zaprtost slovenske družbe. Robert Yebuah govori o kulturi kot načinu življenja in nasmeji s primerjavama, da si tam, kjer je mrzlo, pač oblečeš bundo, in da brez vinograda nisi pravi Dolenjec. Prisposodi, ki sta svojevrstna resnica. Arkan Al Nawas meni, da vsega, kar si se naučil tam, kjer si se rodil, ne moreš prinesiti v drugo državo, da pa se tega ne da niti v obratni smeri; pomembna je tako zdrava meja, predvsem pa zdrav razum. Z leti, ko so lasje osiveli in so sogovorniki preživeli še eno vojno, in to v Sloveniji, pa podobno razmišljajo o tem, da se je razvoj slovenske družbe kljub tehnološkemu napredku na neki točki ustavil. Hamed Mazouzi, z izjemo sprememb v odnosu do migrantov, v njej v zadnjih tridesetih letih ne opaža nobenega posebnega razvoja. Morda le manj čustveno družbo od tiste pred tridesetimi, štiridesetimi leti, ko je prišel še v takratno Jugoslavijo. Spomni se časov brez javnih kuhinj, brez stanovanjske problematike; zanj to ni napredek, ki so ga pričakovali ob družbenih spremembah leta 1990: mir, varnost in blagostanje za vse. Še nekaj zanimivih misli iz zanimivega dokumentarca, ki so po svoje dobra reklama za pozitivne učinke tovrstne integracije: »Vseeno je, kateri potni list imaš«; »Ni dileme, ali sem Slovenec ali Alžirec, sem človek« in »Sem nepalski Slovenec«. Čeprav bodo v dokumentarcu predstavljeni ljudje večno razpeti med izvorno državo in Slovenijo, na koncu vsi poudarijo, da tudi če bi si to želeli, se v prvotno domovino ne morejo vrniti. So torej Slovenci po izbiri, čeprav so jih sem pripeljali študij, družina ali politični položaj. Skupaj z nami vsemi tvorijo našo družbo in so, ne glede na barvo kože ali naglas, Slovenci.